

Allmänt

Om en huvudman har del i ett dödsbo ska ställföreträdaren (god man/förvaltare) vårda dennes rätt i boet, liksom vid bodelning och skifte eller ingående av avtal om sammanlevnad i oskiftat dödsbo. Det är nödvändigt att ställföreträdaren noggrant läser igenom informationen som lämnas, då den innehåller instruktioner som är av stor vikt när denne ska ta ställning till de olika rättshandlingar som kan uppkomma. Det är ställföreträdaren som företräder huvudmannen och som överförmyndaren utövar tillsyn över. Det är därför endast denne som är behörig att ansöka om de samtycken som kan bli aktuella vid förvaltningen av dödsboet. Mäklare, begravningsbyråer, banker med flera kan således inte ge in sådan ansökan.

God man

När en ställföreträdare är delägare i samma dödsbo som huvudmannen får ställföreträdaren inte företräda huvudmannen på grund av den jävssituation som då uppstått. En särskild god man måste förordnas. Anmälan om behov av sådan god man lämnas till överförmyndarnämnden. Finns förslag på lämplig person som är villig att åta sig uppdraget som god man lämnas förslaget samtidigt med anmälan. Överförmyndaren genomför sedvanlig lämplighetsprövning av den person som föreslås för uppdraget och utbildar denne i vad uppdraget innebär. När dödsboet är avvecklat, alternativt det träffats avtal om sammanlevnad i oskiftat dödsbo, ska den gode mannen begära sig entledigad från uppdraget. Överförmyndaren entledigar den gode mannen när det kan konstateras att dennes uppdrag är slutfört

Bouppteckning

Bouppteckning ska ske senast tre månader efter dödsfallet och lämnas in till Skatteverket senast inom fyra månader från dödsfallet. Företräder ställföreträdaren en huvudman som är bröstarvinge till den avlidna skall han eller hon ställa frågan om det förekommit förskott på arv, samt begära att svaret noteras i bouppteckningen. Skulle det ha förekommit förskott på arv måste ställföreträdaren kontakta överförmyndaren för att få instruktioner om vad som då gäller när han eller hon bevakar huvudmannens rätt. Ställföreträdaren bör begära en kopia av den registrerade bouppteckningen för att ha den som underlag när det blir dags att ta ställning till kommande bodelning/arvskifte, samt meddela överförmyndaren när bouppteckningen har registrerats.

Testamente

I samband med bouppteckning kan testamente komma att visas upp. Ställföreträdare ska då ta del av det för huvudmannens räkning. En ställföreträdare får inte för huvudmannens räkning avstå från arv eller testamente. Det innebär för de fall huvudmannen genom förordnandet helt eller delvis fräntas rätt till arv att ställföreträdaren endast får erkänna sig delgiven testamentet. Har ställföreträdaren trots detta godkänt testamentet är godkännandet utan verkan och får till följd att ställföreträdaren anses delgiven testamentet det datum då denne skrev under godkännandet. Företräder ställföreträdaren en bröstarvinge och förordnandet kränker dennes rätt till laglott, måste ställföreträdaren ovillkorligen begära jämkning av testamentet innan det passerat sex månader från delgivningsdatum. Ställföreträdaren ska också ta ställning till om det finns anledning till klandertalan av testamentet.

Förskott på arv, gåva

Företräder ställföreträdaren laglottsberrättigad arvinge, det vill säga bröstarvinge skall, ställföreträdaren vid bouppteckningsförrättningen ställa frågan om det förekommit förskott på arv eller annars gåva från den avlidne till arvinge eller arvinges barn. Detsamma gäller för gåva som efterlevande make, dennes barn eller barnbarn eller universell testamentstagare mottagit av den avlidna och även vad arvinge i förskott erhållit av efterlevande makens giftorättsgoods. Har förskott på arv förekommit eller har annars gåva lämnats enligt ovan skall ställföreträdaren begära att uppgift om detta lämnas i bouppteckningen.

Rättshandlingar i dödsboet

En ställföreträdare som vid dödsboförvaltningen deltar i en rättshandling ska i den utsträckning som gäller vid förvaltning enligt 14 kap föräldrabalken hämta in överförmyndarnämndens samtycke till åtgärden. Den vanligast förekommande rättshandlingen i dödsboet som fordrar nämndens samtycke är försäljning av fast egendom eller bostadsrätt. Även andra rättshandlingar kan förekomma. Kontrollera alltid vad som gäller när det blir aktuellt att vidta en rättshandling i dödsboet.

Försäljning av fast egendom/bostadsrätt

Blir det aktuellt att sälja fast egendom/bostadsrätt som ingår i dödsboet ska ställföreträdaren ansöka om överförmyndarnämndens samtycke till rättshandlingen. Till ansökan ska bifogas:

- Köpekontrakt i original undertecknat av samtliga dödsbodelägare (utom huvudmannen) och av ställföreträdaren, samt samtliga köpare. Av villkor i köpekontraktet ska det framgå att försäljningen är beroende av överförmyndarnämndens samtycke.
- Mäklarens budgivningslista.
- Bevis om att fastigheten varit ute till försäljning på öppna marknaden.
- Skriftligt samtycke från huvudmannen. Har han eller hon undertecknat ansökningsblanketten betraktar överförmyndaren det som att huvudmannen lämnat sitt samtycke. Kan denne på grund av sitt hälsotillstånd inte ta ställning till åtgärden fordras det ett läkarutlåtande där denna uppgift framgår. Överförmyndaren är skyldig att hämta in yttrande från huvudmannens make/sambo och närmaste släktingar. Närmaste släktingar är föräldrar, barn och syskon. Det kan även bli aktuellt med att höra andra släktingar. Observera att dessa inte har någon vetorätt utan bara har rätt att uttrycka sin åsikt utifrån vad de anser är bäst för huvudmannen. Är de närmaste släktingarna dödsbodelägare anses de genom att de undertecknat köpekontraktet ha lämnat sitt samtycke. Nämnden hämtar in yttrandena först efter det att ansökan med komplett underlag inkommit till nämnden. Bifoga om möjligt adressuppgifter till ovan angivna släktingar. Ansökan om samtycke till försäljning av egendomen innebär att överförmyndaren ska göra en prövning av om åtgärden är lämplig, vilket kan medföra att olika utredningsåtgärder blir aktuella. Ansökan om samtycke måste därför lämnas in i god tid innan tillträdesdagen. Skall egendomen inte säljas utan överlåtas till dödsbodelägare antingen genom bodelning eller genom att denne tillskiftas egendomen i arv får egendomen åsättas nettomarknadsvärde, vilket innebär att avdrag för latent kapitalbeskattning och skäligt mäklararv medges. Det blir i detta läge inte aktuellt med att ansöka om samtycke till försäljning av egendomen. Istället ska ansökan lämnas in i enlighet med vad som framgår under rubriken bodelning/arvskifte. Eftersom egendomen inte säljs till extern köpare

genom mäklares försorg ska till ansökan om samtycke bifogas två stycken värderingsintyg, utfärdade av två oberoende värderingsmän.

Bodelning/arvskifte

När boudredningen är klar ska det upprättas en handling där tillgångarna fördelas. Finns det en efterlevande make har denne som huvudregel rätt till bodelning av den egendom som finns i boet. Även efterlevande sambor har rätt till bodelning om det finns samboegendom. I sådana fall upprättas en bodelningshandling. När bodelningen är klar ska resterande kvarlåtenskapen fördelas genom ett arvskifte. I de fall det är aktuellt med såväl bodelning som arvskifte upprättas endast en handling där det framgår att den avser bodelning och arvskifte. När bodelning och arvskifte, alternativt enbart arvskifte förrättats ska ställföreträdaren ansöka om överförmyndarnämndens samtycke till egendomens fördelning. Till ansökan ska arvskifteshandlingen bifogas i original. Det åligger ställföreträdaren att försäkra sig om att tillgångarna i dödsboet tas upp till marknadsvärdet och att huvudmannens arvslott alternativt laglott är korrekt uträknad. Handlingen ska vara undertecknad av samtliga dödsbodelägare, utom huvudmannen, och av ställföreträdaren. Av villkoren ska framgå att överförmyndarnämndens samtycke är en förutsättning för avtalets giltighet. Det ska vidare framgå hur det förfarits med samtliga tillgångar i boet. Kontantredovisning och kontoutdrag avseende dödsboets samtliga bankkonton ska bifogas. Dessa handlingar ska utvisa genomförda transaktioner från datum för dödsfallet och fram till och med skiftedatum. Kontantredovisningen och kontoutdragen ska omfatta tiden från dödsdagen och fram till och med skiftesdatum. När överförmyndaren samtyckt till fördelningen, ska skiftet verkställas och ställföreträdaren därefter lämna in bevis om att huvudmannen tillskiftats egendom i enlighet med den fördelning som framgår av skifteshandlingen. Det kan handla om uppgift från bank om insättning av skifteslikvid (kontanter) på konto tillhörigt huvudmannen, genom uppgift om att värdepapper förts över till konto tillhörigt huvudmannen eller genom uppvisande av lagfart där det framgår att fast egendom förts över till huvudmannen. Ställföreträdaren ska vid insättning av kontanter på huvudmannens konto beakta att behållningen på det ospärrade kontot inte får överstiga ca 25 000 kronor.

Sammanlevnad i oskiftat dödsbo

Ett alternativ till att dela upp egendomen i boet är att träffa avtal om sammanlevnad i oskiftat dödsbo. Även detta är en rättshandling som fordrar överförmyndarnämndens samtycke. Ett avtal ska upprättas där villkoren för sammanlevnaden framgår. Handlingen ska innehålla en klausul om att överförmyndarnämndens samtycke är en förutsättning för avtalets giltighet. Samtliga dödsbodelägare utom huvudmannen, samt ställföreträdaren ska underteckna avtalet innan det skickas till nämnden för samtycke. Avtalet i original bifogas ansökan om samtycke till sammanlevnad i oskiftat dödsbo.

Redogörelse över oskiftat dödsbo

Skifte med anledning av dödsfall ska ske så snart som möjligt och senast inom sex månader från det datum då bouppteckningen förrättades. Om dödsboet inte skiftats och det inte heller träffats avtal om sammanlevnad i oskiftat dödsbo innan denna tid förflutit, ska ställföreträdaren till överförmyndaren lämna in en skriftlig redogörelse över anledningen till varför boet är oskiftat. Sådan redogörelse ska därefter lämnas var sjätte månad fram till att

skifte skett eller avtal om sammanlevnad i oskiftat bo ingåtts. Denna skyldighet är absolut och överförmyndaren kan inte befria ställföreträdaren från att lämna redogörelsen.